

עשבים שוטים באצטלה של "אסטרטגיה-רבתי"

אהרון לברן

שההתנגדות למדינה זו הנה דבקות לארציונלית ב"דוגמה מיושנת, שיש להעמיד במקומה נכונות למדינה שכזו בתנאי שצרכי ישראל יסופקו".

לשווא יחפש הקורא ביסוס שיטתי לטיעונים כה מפליגים ולשבירת הקונסנסוס, כנדרש מאיש אקדמיה הנחשב מומחה לאסטרטגיה. הנימוק הייחודי שקורא מתאמץ ימצא בעניין זה הוא בהנחה ש"מאחר שלפולשתינאים תהיה באמצעות מדינה מסה קריטית של הישגים – יבואו על סיפוקם, ולכן אין בה שום רע לישראל".

דרור מניח גם בהבל"פה שמדינה כזאת תהיה "מוגבלת בחימוש ויחסי-החוץ", ולכן כל רע לא יישקף ממנה. אך ההנחה שהפולשתינאים יקבלו עליהם מגבלות כה קריטיות למעמדם ולגורלם היא התנשאות ישראלית אופיינית (ולחלופין ניתוק מהמציאות). כבר למדנו מאחד מדובריהם, וליד חילידי, בביטאון המוכבד *Foreign Affairs*, כי: "We the Palestinians will be the laughingstock of the Arab world if we didn't possess national armed forces." ואכן מדוע שהפולשתינאים, שהשיגו את עצמאותם בכוח, יקבלו על עצמם מגבלות כה קשות לריבונותם ולכבודם הלאומי ויהיו נחותים בהשוואה לאחיהם (הכווייתים, הקטרים, הלבנונים והאחרים)? ואפילו יקבלו עליהם את המגבלות, הרי זה למראית-עין בלבד, ובוודאי שלא לזמן רב (הרי כבר היום מספר השוטרים בעזה כפול מהמותר).

דרור היה צריך גם לשים לב לסתירה מובנית בטיעונו. מחד גיסא הוא קובע "שהאתגר לישראל יהיה שהמדינה תתפתח לכיוונים רצויים לנו" (האמנם? הרי גם היום, כשהם תלויים בנו עדיין, איננו מצליחים לאלצם להילחם "עד חרמה" בטרור הפולשתינאי); ומאידך גיסא, הוא מודה "שא"אפשר יהיה לפעול נגד המדינה" אם לא תמלא את המחויבויות ואת הציפיות. בעניין אחרון זה קולע אכן דרור לחיגיון, שהרי ברור כשמש שיקשה עלינו לחסל מדינה שנתקבלה לליגה הערבית ולקהילה הבינלאומית, או אפילו לפעול נגדה נמרצות.

אולם חשוב מזה: מעבר לכך מתעלם דרור (ביודעין או

מ) אמרו של פרופי יחזקאל דרור: "הסכם אוסלו בראייה אסטרטגית-רבתי" (נתיב, 2/95), מצריך התייחסות ומענה, וזאת משלש סיבות: ראשית, מפני שהוא מתעטף באצטלה של "אסטרטגיה-רב-ממדית"; שנית, משום שלמחברו יצא שם של בר-סמכא בתחום האסטרטגי, תכנון מדיניות וכיוצא בהם, ואם הוא נחפו לראות את הסכם העקרונות כהסכם חיובי בעיקרו ואף ממליץ להרחיבו, שמא יש דברים בגו; ושלישית, מפני שהתגובה עליו מעניקה הזדמנות לדון בנושאים החיוניים לגורלנו.

במילים אחרות, חובה אינטלקטואלית היא לקעקע את המשנה האסטרטגית במאמרו של דרור, ולא פחות מכך – לקרוע את מסווה האובייקטיביות של המחבר (הנחשב עד כה דווקא לאחד מ"נצי" העבודה). בכל מקרה חשוב לנכש אבחנות ומסקנות שהן בבחינת עשבים שוטים בוויכוח המדיני-אסטרטגי המתנהל כיום בישראל.

העשבים השוטים וכשלי-החשיבה שבמאמר הנדון טמונים בעיקר בנקודות הבאות: "מדינה פלשתינאית", ראיית הטרור לאחר אוסלו, הסכם העקרונות והביטחון האסטרטגי-קיומי, ההסכם בראייה כוללת, וסוגיית הצינונות והדמוקרטיה. כן ראוי להידרש, ולו בקצרה, לחולשת המתודולוגיה של המחבר לרבות הסתירות הפנימיות שבדבריו.

"מדינה פלשתינאית"

לפי משנתו של דרור אין סכנה אסטרטגית מ"מדינה פלשתינאית" בשטחי יש"ע, והוא אף מפליג וטוען ש"אין שום רע במדינה כזאת". בהבל"פה הוא מוסיף

תא"ל (מיל) אהרון לברן הוא חוקר אסטרטגי, מזרחן ומבכירי אמיץ לשעבר. מאמרו האחרון בנתיב, "הנוף האסטרטגי של ישראל לשנות התשעים", הופיע בגיליון 6/94. פרופי דרור ישיב למאמר זה וכן לשורה של מכתבים שהגיעו בנדון בגיליון הבא של נתיב.

בלא-יודעין) מהצבר הסיכונים שבקיום "מדינה פלשתינאית". נכון שמדינה כזאת לא תהיה סיכון ביטחוני-צבאי לישראל יותר ממדינות ערב האחרות, אך דווקא הצבר הסיכונים האסטרטגיים (והלא אסטרטגיה היא מומחיותו של דורר), עושה אותה לסיכון בלתי-נסבל לישראל.¹ דורר מזכיר בחטף ש"המדינה" עלולה אכן להיות "גורם אירדנטי ותתרום לחוסר יציבות במזרח התיכון", אך אלה בדיוק כמה מסיכונים הגדולים והחמורים ביותר, השקולים כנגד כל עניין אחר. להלן נפרט במקצת סיכונים אלה ואחרים.

מדוע צריך להניח שהפלשתינאים, שהשיגו את ריבונותם ואת עצמאותם בכוח הזרוע והצליוח לכופף את ידה של ישראל השנואה, יוותרו על "תכנית השלבים" הידועה? עד היום אין לכך כל סימן. אדרבא, כוונותיהם לעתיד ברורות כשמש וצריך רק לעיין בדברי ערפאת במסגד ביהנסברג (מאי 1994) או בהכרזותיו ב"יום העצמאות" הפלשתינאי האחרון (15 בנובמבר 1994) ובסיכון מקביל בהקשר זה: מאחר שראו שטרור ואלימות הצליחו לכופף את ישראל ולהביאה לוותירות, לנסיגה ולהתקפלות, מדוע לא ימשיכו כך להסתגה הנוספת ולמימוש יעדיהם המלאים? רק מפני שיהיה להם מה להפסיד? גם כיום אין הם עושים מאומה בעניין הטרור, על אף שהדבר עלול לעלות להם באבדן הישגיהם הראשוניים (בין היתר מפני שממשלה זו בישראל ממולכדת במדיניותה ואינה יכולה לסגת ממנה). מוסכם גם על דורר שכושר הפעולה והעונשין שלנו נגדם קלוש, אם בכלל, והם גם מודעים לכך היטב. בעניין בלימת הטרור בוודאי ימשיכו ל"חסות" בצל האמרה הישראלית "היחכמה" ש"גם אנו לא כל כך הצלחנו מול הטרור", וכדומה.

ואשר לערביי ישראל; וכי אלה יישארו אדישים לאחר שאחיהם הפלשתינאים (שנחשבו נחותים מהם) הגשימו את מאווייהם הלאומיים ואילו הם נאלצים להסתפק ב"מצבם המקופח"? הרי כבר כיום לא מעטים מהם תובעים "אוטונומיה" בתוך ישראל במגמה להפוך את ישראל ל"מדינה לכל אזרחיה". הסיכון שתביעה זו תתעצם לאחר הקמתה של "מדינה פלשתינאית" הוא סיכון גדול ביותר, וילווה במעשי אלימות, אינתיפאדה וטרור. כבר למדנו לדעת שהסנטימנט הלאומי-אידיאולוגי אצל הערבים הוא הקובע, וגובר על כל שיקול רציונלי-פרגמטי, כך שלא נוכל למתנו (אף לו יכולנו) בפיתויים חומריים.²

ומדוע שנינו לנו בעניין "זכות השיבה", שלדידם מקדימה בחשיבותה אף את זכות "ההגדרה העצמית"? דורר פוסל אמנם את החזרת הפליטים הפלשתינאיים לישראל בגבולות "הקו הירוק", אך מתעלם מן הסיכונים החמורים הכרוכים בהחזרת מאות-אלפי ואולי מיליוני פלשתינאים גם לשטחי "המדינה הפלשתינאית". וכי מסה אנושית קריטית כזאת, שתכביד כלכלית, לא תהווה פוטנציאל קבוע להתפרצויות אלימות כלפי ישראל! וזו אינה כלל הנחה אבסורדית ל"טווח ארוך" (כפי שדורר מתהדר בחשיבותו), אלא סיכון שיש לקחתו בחשבון ממשי וקורבן, והעלול להפוך את כל הקערה על פיה.

ובסיכון שתהווה "מדינה פלשתינאית" לירדן כבר נגענו? הרי זו רק שאלה של זמן עד ש"המדינה" הזאת תרצה לצרף אליה את שני מיליוני הפלשתינאים שבממלכה ההאשמית, לבטל את קיומה ולהחליפה במדינה פלשתינאית גדולה על

שתי גדות הירדן. יש עדויות רבות לכך בדברי המנהיגים הפלשתינאיים. אפשר שלבם של לא מעטים מאתנו לא ישתות דם אם ירדן תיעלם, אך מותר להטיל ספק בהגיגון האסטרטגי שבחיסול שכן טוב שהאינטרסים שלו משיקים (בהכרח) לאינטרסים של קיום ישראל, ובהחלפתו בישות שכל תכלית קיומה היתה ותהיה הכחדתה של ישראל. דורר עצמו אכן חושש להשפעתה הרעה של "מדינה פלשתינאית", רדיקלית קרוב לוודאי, על גורלה של ערב-הסעודית, ובוודאי לאחר ש"המדינה" תשתלט על ירדן, אך הוא עובר על כך בעיף. ואם מדברים על רדיקליזם, אפשר להוסיף לשלל התחזיות הפסימיות, אך הריאליות, את האפשרות לשינוף-פעולה רדיקלי בין "המדינה" לסוריה. קשר דומה של "המדינה" עם אירן (ו"המדינה" תתקשר מן הסתם למדינות כאירן כדי לחזק את עצמה ולהרתיע את ישראל) יביא את היסודות האיסלאמית הקיצונית אל שערי תל-אביב. ובאחת, מדובר אפוא בסיכונים חמורים לגורל האזור וליציבותו, ולהפיכתו למשהו לא מוכר לאחר יצירת הגולם שייקרא "מדינה פלשתינאית"; לטעון שאין בכך כל רע – זה לא הימור (ביטוי חביב על דורר) אלא מצעד איוולת ודאי.

ומעל הכל, למומחה אסטרטגי כדורר היה צריך להיות ברור שרכסי יו"ש הם המפתח לשליטה וליציבות בארץ-ישראל המערבית, היסטורית ורציונלית (להלן אוסיף על כך). לוותר עליהם, וזו משמעות דבריו של דורר, הוא לתת מהם לפלשתינאים שני-שלישים ויותר (גם את השליש הנוותר אין הוא משאיר בידינו בלבד), ועוד לטובת "מדינה פלשתינאית", זה לא משגה סתם אלא עיוורון עמוק וכל זאת עוד לפני שנגענו בטיבו ובאמינותו המפוקפקים של ה"פרטנר" הפלשתינאי.

שלל הסיכונים האסטרטגיים של "מדינה פלשתינאית" (אלה שהוזכרו, כמו המאבק בשלבים, הטרור, זכות השיבה, שילוב ערביי ישראל במאבק, הסיכון לירדן וערב-הסעודית, שיתוף-הפעולה הרדיקלי עם סוריה ואירן; ואלה שלא הוזכרו, כמו סיכונים המים והאקולוגיה, סיכונים ביטחוניים גרידא ועוד), ישתלב היטב בתפיסת "האינכימאש" הערבית-פלשתינאית (קמילתה של ישראל מבפנים) ויוביל בהכרח להיעלמותה או להפיכתה לאיבר מדולדל.

הסכם אוסלו והטרור

איכות מסקנותיו של פרופ' דורר אינה משתפרת גם כשהוא זן בעניין הסכם אוסלו והטרור המשתולל. כאן הוא משמיע את אמרות השפר הבאות:

- ◆ הטרור יגבר, אך לאחר הסדר הקבע (שהוא מציע לזרוז על חשבון הסדר הביניים) יצטמצם, בתנאי שהפלשתינאים יזכו במסה קריטית של הישגים ויקיימו שלטון יעיל.
- ◆ אין בטרור משום סיכון של ממש לישראל.
- ◆ מספר הנפגעים בתאונות דרכים עולה בהרבה על נפגעי הטרור.
- ◆ אין שום צידוק לשקול מחדש את תהליך אוסלו בגלל הטרור. כן אין הוא רואה בסוגיית הביטחון השוטף (הטרור) שיקול משמעותי לפסילת התהליך.

¹ דורר רומז שאין במצא ספר מקיף בעניין "מדי-נה פלשתינאית". הוא קושר זאת אמנם לבחי-נת תהליך אוסלו אבל ארשה לעצמי להזכירו ולקוראים שעוד ב-1990 סיימתי טיוטת ספר (שלא פורסם) שכותר-תו: "אנליזה של אסון ידוע מראש – הסיכו-נים האסטרטגיים של מדינה פלשתינאית". קטעים מספר זה פורס-מו בשני הקשרים: "The Military Dangers of a Pa-lestinian State", *Global Affairs*, Fall 1989; וכן "Can Israel Survive a Pa-lestinian State", *Inst. for Advanced Strategic Studies*, Jerusalem, 1990. דורר היה מיטיב לעשות לו עיין במספר מאמרים נוספים בנדון זה: אדוארד סער, "יו"ש – כורח קיומי בעידן הנשק החכם", **נתיב**, 90/5; י' רמתי ושי' באום, "גורם השטח בלחיה: מודרנית", **נתיב**, 4/92; מי' שרמן: "נסיגה או סיפוח – בעיית היש-תו: חיסו' מההיבט של ניהול סיכונים רציונלי", **נתיב**, 6/93; מי' שרמן: "מי התהום כתהום בלתי עבירה בסכסוך הישרא-לי-ערבי", שם.

² בעניין זה היה ראוי שדורר ואחרים היו קור-אים את המאמרים הב-אים: א' סופר, "שוויון זכויות מלא לערבים, היתכנו?", **נתיב**, 2/93; ר' ישראל, "ערביי ישר-אל – האמנם גיס חמישי?", **נתיב**, 1/95.

◆ אם הישות הפלשתינאית תתפתח לחממת טרור, פתוחים בפני ישראל אמצעי נגד יעילים ומגוונים.

פרי-שכל לא מעטים אך קיווינו לפחות שיחזקאל דרור לא יזדקק לו. בשלב הבא ינחמונו שמספר הנפטרים ממיתה טבעית, מתחלואי לב ומסרטן גדול ממספר הנפגעים בטרור...

בראייה צרה ומיושנת טרור אמנם לא נחשב בישראל ל"סיכון לקיום", אך מוזר שדרור ממשיך לדבוק בטיעון אנכרוניסטי זה. הראייה הלא-מעודכנת של טרור דבקה בתפיסה שרק מלחמה גדולה שינהלו הערבים נגד ישראל (ביבשה, באוויר ובים), מהווה סיכון לקיום, ואילו טרור נחשב למטרד בלבד, ולא היא.³ הטרור והאינתיפאדה כופפו את ידה של ישראל והביאוה לשינוי מדיניות של 180 מעלות – הכרה ומשא-ומתן עם ארגון טרור ונכונות לסגת מחלקי ארץ-ישראל המערבית ולכינונה של "מדינה פלשתינאית" – עקרונות שהיו טאבו בישראל עד לאחרונה. במילים אחרות, מה שלא הצליחו לעשות לישראל מלחמות גדולות הצליחה לחולל "לחמה מסוג אחר", ובלשונו של קלאוזוויץ – הפלשתינאים כפו את רצונם עלינו, ובאמצעים פרימיטיביים למדי של מאבק. זאת ועוד, גם אם הטרור טרם הכריע את ישראל, הוא הצליח להביס, להותנו, את נחישותם ואת ביטחונם של תושביה; להמשיך ולראות במאבק מצליח זה (לאסוננו) רק מטרד, זוהי איהבנה משוערת של המציאות. אם ישראל תתכוף לגבולות 1967 ("גבולות אושוויץ"), וזה הכיוון שאליו ממשלה זו ואנשים מסוגו של דרור חותרים, מאי נפקא מינה אם ישראל נהדפה מ"השטחים" במלחמה גדולה (= "סיכון לקיומה") או ב"אמצעים אחרים" (טרור ואלימות)? מזמן צריך היה אפוא לראות את הטרור ואת האינתיפאדה, בראייה אסטרטגית נכונה, כמאבק גורלי, ובוודאי קריטי, לקיומה של ישראל. מי שאינו מבין זאת חוטא לעצם קיומה של ישראל ולמהותה של האסטרטגיה.

ולבסוף, מומחנו טוען שאם הרשות הפלשתינאית תהפוך לחממת טרור יש לישראל האמצעים לטפל בה. כך?! לא הצלחנו במאבק בטרור (אגב, לא מפני שזה היה בלתי אפשרי אלא מחוסר מודעות ונחישות) כששלטנו ב"שטחים", ולפתע נוכל לפעול ב"יעילות" מול טרור מישות פלשתינאית ריבונית? זאת ועוד: וכי מצליחים אנו כיום בלחימה בטרור הנובע מעזה? וכי הצלחנו משמעותית בלחימה בטרור הנובע מזרם-לבנון? סברת-כרס היא להניח שיהיה קל יותר להתמודד עם הטרור ולהכות בו כשמוצאו מ"מדינה פלשתינאית", שהרי הסיבוכים הבינלאומיים והאחרים (האזורים והפנימיים) יהיו כאלה שמוך הנסיבות של היום יהיו כאין וכאפס. אשר על כן, אין כל שחר לדברי מומחנו שאין בטרור סיכון של ממש לישראל ושאינו שום צידוק לשקול מחדש את תהליך אוסלו לאור הטרור המשתולל.

ביטחון אסטרטגי-קיומי ומניעת מלחמה

בתחום זה משכילנו דרור באמירות הבאות:

◆ ההסתברות של מלחמה בישראל הצטמצמה בעקבות אוסלו, ומניעת מלחמה לדידו היא תכלית הביטחון האסטרטגי-קיומי.

כבר על-פי אמירות אומללות אלה, ומבלי להיכנס לדיון בהן, ניתן לאבחן שהמומחה שלנו מנותק קשות מהבנת הנקרא, הנשמע והנעשה; אלא שלמען כבודו והעניין ראוי בכל זאת לנכש כשלי-חשיבה אלה.

ראשית יש לומר לדרור, שטרור ותהליך שלום אמיתי אינם עולים בקנה אחד בשום פנים ואופן; הם תרתי דסתר. יתר על כן, טרור במצב של שלום (אפילו חלקי) אינו דבר מובן מאליו, כמשתמע מדבריו. שלום, ובוודאי שלום-אמת, נעשה כדי שמעגל ההרג והאלימות ייפסק אחת ולתמיד, ובוודאי ברובו המכריע. אם "השלום הזה הורג אותנו" ובמספרים גדולים בהרבה מבעבר, אין לאיש צורך בו ואין בו גם כל תועלת לישראל. אל לנו לשכוח ששבירת הקונסנזוס הקשה בהסכם אוסלו על-ידי ממשלה זו והכרתה בארגון הטרור, נעשתה לא מפני שלפתע התברר שטעינו בראייה הנכוחה של טיב הארגון אלא מפני שהיתה תחושה שהעם עייף מקרבנות וממאבק. אחרת קשה להניח שהציבור היה מקבל, כפי שקיבל, את התפנית הנוראה שבמדיניות הישראלית כלפי אש"ף, שהיתה מקובלת על שמאל וימין כאחת מזה שנים. לבוא ולטעון שהטרור אך יגבר ושאינו שום צידוק לשקול מחדש את תהליך אוסלו בגלל הטרור המפיל בנו חללים נוראים – זה גרוע מפשע, כאמרתו המפורסמת של טלייראן, זו איוולת מחרידה.

זאת ועוד, יש הבדל תהומי בספיגת קרבנות כשמנחלים מאבק מתמשך או כשנמצאים במצב של "שלום", שאז הציפיות הפוכות לחלוטין (לרוגע ושלווה, העדר קרבנות וכדומה). לפני אוסלו נפלו קרבנות הטרור תוך מאבק שנכפה עלינו, ואילו לאחר אוסלו, אם התהליך אמיתי (והוא אינו כזה), אין שום סיבה לקרבנות טרור, ובוודאי לא בהיקפם הנורא.

שנית, מי יקבע מהי "המסה הקריטית להישגים" הדרושה לפלשתינאים? בוודאי יהיו אלה הם, ולא ישראל, שיקבעו אם מומשו כל מאווייהם הלאומיים והאידיאולוגיים או רובם "הקריטי"; ואלה רבים לאין שיעור ממה שיודע עליהם מומחנו. ומי לידנו יתקע שגם במצב של הישגים רבים בהסדר קבע יצטמצם הטרור; לפי ניתוחנו רחוק הדבר מלהיות כך וסביר שהטרור נגד ישראל יימשך בצורות שונות, ובוודאי על-ידי חלקים שונים של הפלשתינאים, מפני שהעוינות השורשית לישראל ולמה שהיא מייצגת לא תפוג בשנות דור. מזה מתעלמים ישראלים רבים (מאירידיעה ומבורות, ואולי מחוסר רצון לדעת).

שלישית, גם במקרה האופטימלי, אין דרור מבטיח לנו שהטרור ייפסק, אלא "יצטמצם" בלבד. לבנו עולה על גדותיו מאושר למקרא האבחנה שגם בהסדר קבע ואחרי ויתורים כואבים של ישראל (פרידה מחלקי מולדת!) לא ייעלם הטרור אלא רק "יצטמצם". דא עקא, שדרור עצמו מתנה זאת בקיום "שלטון יעיל" של הפלשתינאים. מהו טיבה של "רשות האוטונומיה" אנו רואים כבר היום, ואין סיבה להניח שיחול בו שינוי מכריע.

"מספר הנפגעים בתאונות דרכים עולה בהרבה על נפגעי טרור", משכילנו המומחה. לא נותר אלא להודות לו על השוואה אווילית זו. טיעון מופלא זה הועלה אמנם על-ידי

³ ראה א' לברן, "הנוף האסטרטגי של ישראל לסוף שנות התשעים", נתיב, 6/94.

- ◆ החיוניות הביטחונית של שטחי ישיע אינה גדולה ואין הם חיוניים לביטחון מתקפת אויב.
- ◆ טכנולוגיה צבאית חדישה (אמצעי חישה והשמדה) תבוא על חשבון חשיבות הפריסה בשטח וקרבת התנועה והתמרון.
- ◆ אין הוא בטוח אם תהליך אוסלו פוגם בכושר ההרתעה של ישראל ובעצמתה.
- ◆ שלום הוא מרכיב מרכזי ב"חבילת הביטחון".

גם קביעות אלה ראוי וקל להפריך.

הסתברות המלחמה בישראל לא צומצמה בגלל אוסלו אלא בגלל סיבות אחרות וחשובות פי-כמה. הסתברות המלחמה דעכה בגלל השינויים שהתרחשו בעולם, דהיינו, קריסת ברית-המועצות, אבדן הפטרון המעצמתי לערבים ומפלת עירק במלחמה האחרונה. מי שאין לו יותר פטרון מעצמתי לגיבוי מדיני ומעשי (אמל"ח וחלפים), מי שמודע ליחסים האינטימיים בין ישראל למעצמת-העל היחידה כיום, ארצות-הברית, ומי שמבין שלא יוכל לאיים בהסלמה בין הגושים, לא ימהר למלחמה שסופה מי ישרנו. מי שהסיק את המסקנות הראויות ממפלתה המבישה של עירק (והערבים עשו זאת), הבין שקשה להילחם ולהצליח מול יריב איכותי, כמו ישראל.

יתר על כן, הפלשתינאים לא היו מעולם גורם כלשהו לייזום מלחמה בישראל, אם מצד עצמם ואם מצד אחיהם. אין להם הכוח והיכולת לצאת למלחמה גדולה בישראל, ואיש מאחיהם לא יסכן את עורו עבורם. לכן יצירת זיקה בין אוסלו למניעת מלחמה אינה ממין העניין, בייחוד כשסיכונים מלחמה לטווח הנראה לעין קלושים ממילא.⁴ ולוויית אחרת של החשש ממלחמה, והנפנוף בה כשוט לעשיית "שלום" בכל מחיר. מניעת מלחמה היא ללא ספק אינטרס חשוב לישראל, אבל כדאי ששנשן לעצמנו שכל עוד יש למדינות אינטרסים חיוניים נוגדים וכל עוד הרוע בעולם קיים, מלחמה היא חלק מהחיים.⁵ נוסף על כך, אי-אפשר להתהדר השכם והערב בעצמת ישראל החזקה ובניצחונות צה"ל המפוארים (כפי שעושים דרור, רבין ושכמותם), ולפחד תדיר ממלחמה עד כדי איבוד הראייה הנכונה של האינטרסים וההגנה עליהם. בדרך זו אפשר הרי להגיע מהר מאוד לאבסורד: הערבים הובסו במלחמות ואילו אנו חרדים מהן עד כדי איבוד חוש הפרופורציה.

יתר על כן: כל עוד הצד הערבי תופס את המלחמה כמכשיר לגיטימי ורלבנטי למימוש יעדיו הלאומיים, אסור לנפנף אצלנו בשוט המלחמה כדי "לעשות שלום". ועל הכל, אם החשש ממלחמה ידיר כל הזמן שינה מעינינו, אין בכלל טעם לקיומנו באזור שבו שולטת המשוואה האסטרטגית של "מעטים מול רבים ועוינים". אם המעטים לא יראו את עצמם בעלי יכולת עמידה איתנה מול הרבים והעוינים מוטב לארוז את המזוודות.

פרופ' דרור, בהבל-פה אקדמי, ממעט לחלוטין בחשיבות יו"ש לביטחון ישראל. אמנם אין הוא שוכח לבטח את עצמו מראש, בהוסיפו שהדבר תלוי בחיזוי שדה-הקרב העתידי ובפיתוח טכנולוגיה צבאית חדישה (אמצעי חישה והשמדה), וכן בתורת ביטחון מתאימה וכדומה. הרושם שלי הוא שלדרור אין מושג ממשי באמל"ח החדש ובהשפעתו על שדה-הקרב. מעבר לכך, לו היה מתעמק כראוי בנושא היה יודע שטכנולוגיה צבאית מתקדמת, כשלעצמה ועם כל

חשיבותה במלחמה, אינה קובעת את תוצאותיה ואינה כל-יכולה. הדוגמה הטובה והמעודכנת לכך היא מלחמת המפרץ השנייה.⁶ במלחמה זו הפגינה ארצות-הברית עליונות טכנולוגית מרשימה, אך זו בלבד לא הכריעה את המלחמה. היה צריך לפתוח ב"קרב התנועה והתמרון" כדי לסיימה ולהוריד את עירק על הברכיים. יתר על כן, מבדיקת תוצאות ההפצצות האוויריות ואירועי לחימה אחרים, ובייחוד בהתמודדות מול טילי הקרקע-קרקע הפרימיטיביים, לא מתקבל הרושם שהטכנולוגיה "עשתה נפלאות". לבנות על טכנולוגיה מתקדמת כתרופת-פלא (ושהינה גורם משתנה לאחר שמפתחים טכנולוגיה נגדית), לאבדן נכסי צאן-ברזל צבאיים כמו שטח, שהינו נכס בטחוני ממעלה ראשונה וגורם קבוע, אינו אלא בורות.

דרור פוסק בנושלוטיות "שיו"ש אינו שטח בלימה וספיגה שכן אם כוח עוין יגיע לבקעת-הירדן יקשה לעצרו גם אם השטח ייוותר בשליטתנו", וזה טיעון נוסף על אי-הבנתו את ערכם הביטחוני הרב של רכסי יו"ש, שמי ששולט בהם חולש בעצם על ארץ-ישראל המערבית, ומי שנותר בלעדיהם ימצא עצמו נתון לחסדי השליט בהם. בעניין זה לא צריך להיות מומחה גדול אלא רק להסתכל בנתונים הגיאוגרפיים והטופוגרפיים ובמפת תבליט. הנתונים הטופוגרפיים, ובייחוד הגובה הרב של הרכסים (הנע בין 700 ל-1,000 מטר) מלמדים בעליל שקל להגן עליהם ולהדוף מהם מתקפה מכיוונה של "חזית מזרחית". וחשוב מכך, איני רואה, בטווח הנראה לעין, כמעט כל סיכוי שצבאות "חזית" זו יוכלו לנהל בעילות מבצעי תקיפה צבאיים מורכבים ממזרח למערב בהפרשי גבהים כה משמעותיים (במזרח יתחילו בגובה שהוא אף מתחת לפני הים!)⁷ אגב, גם רבין (שאינו מצטיין לאחרונה בכישרון "אנליטי"), ידע לקבוע, ובצדק, שיו"ש חשובה ביותר לביטחון ישראל, ואף בקדימה לגולן!

ועל הכל, במשוואה האסטרטגית הקשה האופפת את ישראל, במצב של "מעטים מול רבים ועוינים", ברור שיחסי-הכוחות הצבאיים לא ייטו אף פעם לטובת ישראל. על החולשה המובנית הזאת תצטרך ישראל להתגבר תמיד ולפצות את עצמה בנכסי ביטחון רבים ומגוונים ובכלל זה בשטח,⁸ כאשר יו"ש והגולן הם נכסים מובהקים בעניין זה. אשר לגיעה בכושר ההרתעה שלנו בעקבות אוסלו; קשה לקבוע מסמרות, משום שהנושא אמורפי ומפני שהדבר טרם נבחן בפריצת מלחמה. אך צריך לזכור שהזיקה בין הרתעה למלחמה איבדה מתקפותה מפני שגורמים אחרים, ובעיקר השינוי הגלובלי ועוד, הם שמרתיעים את הערבים, ולא דווקא ישראל, ואולי הדבר קשור גם להרתעה הגרעינית המיוחסת לנו. עם זאת, כשהערבים רואים איך ישראל מתקפלת ונסוגה בפני דרישותיהם ונכונה לשנות בן-רגע את עקרונות מדיניותה המוצקים מהעבר, וכשהם קוראים את ביטויי עייפותה ממאבק מתמשך, אין אלה יכולים להוסיף חוסן לכושר ההרתעה שלנו, ואין זה מעלה או מוריד אם הדבר נבחן או לא.

זאת ועוד, ממשלה זו ותומכיה הם האחראים לשבר בקונסנסוס הלאומי בישראל שנבקע לאחרונה ("לא למשא-ומתן עם אש"ף", "לא למדינה פלשתינאית" ועוד). שבירת ההסכמה הלאומית פירושה בהכרח החלשת המורל והמוטיבציה של העם וחיילי צה"ל, אם לא ביקועם המוחלט, והרי המוטיבציה ורוח לחימה היו תמיד

⁶ בעניין לקחי מלחמה זו אני מציע לדרור לעיין בספריו: **סופה ושברה – מלחמת המפרץ השנייה והשלכותיה האסטרטגיות על ישראל**, יולי 1993, או-ניברסיטת בר-אילן.

⁴ ראה למשל, א' לברן: "שלום כאופיום להמו-נים והאסטרטגיה להת-פכות", **נתיב**, 6.93.

⁷ ראה המקורות בהערה 1 לעיל.

⁵ גנר שליקשווילי, ראש המטות המשולבים הנוכחי בארצות-הברית, אמר בטום בדאלס "כי מאז ייסודה, ארצות-הברית מעולם לא זכתה לעשרים שנות שלום, או במילים אחרות, לא היה חייל אחד בהיסטוריה של ארצות-הברית שהשי-לים את הקריירה שלו מבלי שיהיה מעורב בעצמו או שבתקופת שירותו היה לפחות פעם סכסוך מזוין... אח-רי תום הסכסוך באה תקופת רגיעה ורצון לה-נות מהדיבידנדים של המאמץ המבצעי אלא שהתברר שזה שקט מזויף". גיליון **צוות**, אוקטובר 1994.

⁸ ראה את דברי אלון (מיל") י' חופי ביום עיון באוניברסיטת בר-אילן על "יחסי ישראל-סו-ריה", נובמבר 1994 (דיו-נים בביטחון לאומי מס' 8; וכן א' לברן: "שט-חיים בעידן הטיל הבליס-טי", **הארץ**, 5.7.88; **מעריב**, 9.1.92.

סמכויותיהם, כשהם לא עמדו כלל במחויבותם לדכא את הטרור ההורג בנו, רק בשל ההנחה המפוקפקת שבהסדר נרחב וקבוע ישנו לפתע את אורחם ורבעם; ואולי להפך? עם ההישגים, שבאו פרוקסלית כפרס על איראמינות מופלגת, יגדלו תאבונם ויכולתם לפעול נגד ישראל השנואה? וכי יש לדרור ולרעיו סימנים מוצקים שאשי"ף והפלשתינאים שינו בכלל את עמדותיהם הבסיסיות כלפי ישראל! הנחות ואמונות פרי משאלות-לב אינן יכולות להוות מרשם למדיניות נכונה.

ובכלל, מה שדרור מציע הוא מה ששום כלכלן מתחיל לא היה מעז להמליץ עליו: לשפוך "כסף טוב" (הסדר קבע) אחר "כסף רע" (כישלון ההסדר כיום). שום טירון כלכלי לא היה משקיע בכישלון עסקי. על סמך מה להציע לפלשתינאים עוד? על בסיס ההצלחה המפוארת עמם עד כה? אנשים רציניים היו נזהרים מהצעות סרק כאלה, אבל לשמאל האקדמי בישראל אין כנראה כל בעיה של אחריות וזהירות לאומית. הימורים אצל דרור הם לחם חוק במשנתו והוא מציע לנו להמשיך בהם כאילו שאיננו יודעים שהמהמר המתחיל להפסיד אינו מפסיק עד החימור האחרון, בו הוא מפסיד הכל.

עניין אחר שדרור אינו טורח כלל להתייחס אליו הוא ההסכם שממשלה זו עשתה עם ארגון מרצחים וטרור כדבר מובן מאליו. טענת השמאל היתה ש"שלוש עושים עם אויבים". הוא רק לא טרח להוסיף ששלוש עושים עם **אויבים לשעבר** (אגב, לא עם כולם), שנכנעו או לפחות הניחו את נשקם ושינו את התנהגותם (גרמניה ויפן אחרי מלחמת העולם השנייה, למשל). גם בריטניה לא החלה במשא-ומתן עם האירים הרפובליקניים לפני שאלה הסכימו להניח את נשקם ולהפסיק את הטרור. לא זה היה המקרה בין ממשלת ישראל הנוכחית לאש"ף. לא רק שזה לא הניח את נשקו לפני המשא-ומתן המביש, אלא שארגון המרצחים בכלל עמד בפני התמוטטות (בגלל מדיניותו במשבר כוויית ותמיכתו בצלאח א-דין החדש מבגדד). וכי היתה בכך תבונה מדינית כלשהי מצדנו? זאת ועוד, טעות גסה שנעשתה על-ידי מנהיג לחוף, מבלבל וממולכד, הופכת להיות מדיניות ש"עקרונות דרור מסכים עמה!" ומי שחושב שיש להשלים עם הסכם מחפיר של מנהיג כושל ראוי להזכיר לו שצירציל בוודאי לא היה יכול להיות עם ההסכם המביש של צ'מברלין במינכן ולממש אותו!

הנחה חסרת שחר נוספת של דרור היא כאילו יש בידינו לנווט ולהשפיע על הפלשתינאים בהתנהגותם ובמעשיהם. ניכרת אצלו איהבנה בסיסית של הערבים בכלל ושל הפלשתינאים בפרט. בינינו לביןם פעורה תהום עמוקה בגישה הבסיסית לשיפוט דברים: בעוד שאישתנו, כחניכי היהדות והמערב, היא ככלל רציונלית, אנליטית ופרגמטית, אצלם הגישה שונה לחלוטין: אידיאולוגית ואמוציונלית. יש אפוא קושי עצום בגישור ובתקשור מתאים, שלא לדבר שברובד הבסיסי אין בינינו לביןם כל זהות אינטרסים. אם נדמה שיש זהות ואינטרסים משותפים, אין זהות זו מצויה אלא במוחה של ישראל ולא במציאות הערבית-פלשתינאית. ומכאן מרחיקים לשרש הרע בגישה לסכסוך והיא: שאין שום סיכוי להסדר עמם אם לא נוותר להם לכל אורך הדרך, אחרת אין סיכוי להסדר. עם גישה בלתי-רציונלית ואומללה כזו איראפשר לבנות מדיניות שתקדם את האינטרסים את

הנכסים הביטחוניים העליונים שלנו. וכי חיילים יילחמו בעתיד בחירוף-נפש ויסכנו את חייהם כשאין הם בטוחים יותר בתכלית המלחמה, וכשמהעורף ישרו להם מסרים חצויים ומבלבלים ש"השלוש בפתח" אין פלא שאנו רואים כבר היום סימנים ממשיים לתחילת הקריסה: המוצב בלבנון, המוצב ליד נצרים, ירידת ההתנדבות ליחידות קרביות ועוד.⁹

ולבסוף, דרור ועמיתיו בשמאל מרבים לאחרונה להג על "השלוש כמרכיב עיקרי בביטחון ישראל" (אף שהביטוי האהוב על דרור הוא "תבילת הביטחון"), ואינך יודע אם לצחוק או לבכות. היכן קיים "שלוש אמת" או "שלוש יציב" בין הערבים לבין עצמם? אז דווקא לנו, "הנטע הזר", הם יספקו סחורה שאינה ברשותם; והיכן אמינותם לגבי מחויבויותיהם החוזיות והאחרות? הרי גם מצרים, שמביאים את השלוש עמה כטיעון נגדי, אינה ממלאת עד היום את אחד מעיקרי החוזה – נורמליזציה מלאה. על האמינות הפלשתינאית אין צורך להרחיב את הדיבור, שהרי אלה מעולם לא נתפסו בדבר אמת ובקיום התחייבויותיהם. ובכלל, מתן אמון בשליטים אוטוריטריים וביציבות שלטון משול להנחת ביטחון האומה על קרן הצבי. לבוא ולטעון מול עובדות אלה שדווקא השלוש הוא מרכיב עיקרי בביטחון ישראל, רק מפני שהוא ערך נעלה מבחינה אוניברסלית, זו רדידות מחשבתית וחוסר אחריות לאומית.¹⁰ הסיסמה ששלוש הוא מרכיב עיקרי בבטחון מופרכת לנגד עינינו מדי יום במעשי הרצח, דברי הבלע והפרת ההסכמים, ואילו דרור ושכמותו בשלהם.

תהליך אוסלו בכללותו

הנקודה המרכזית כאן היא הצעתו של דרור לנטוש את הסדר-הביניים ולעבור במהירות להסדר-קבע עם הפלשתינאים, שכן "תהליך הביניים מעודד קיצוניות". וכן, שכדי לצמצם את ההסתברות להפיכת הישות הפלשתינאית לחממת טרור צריך שישאל תיתן לה מעמד וסיוע על מנת לצמצם את קיצוניות הקנאים. זהו אפוא הטיעון להצעתו מרחיקת הלכת של דרור, ואין בדברים אלה אלא הנחה פתטית המתעלמת לחלוטין מהמציאות ומהעובדות הטופחות על פנינו.

מוזר שדרור אינו נותן דעתו לנקודה היותר נכונה, והיא – מדוע בכלל לתת לפלשתינאים עוד ועוד, כשהניסיון עמם עד כה הינו שלילי ביותר? אחת הטענות של השמאל הישראלי היתה: "הבה ניתן להם **משהו**, וננסה אותם". רבין ופרס עשו זאת, למגנת לבו של מחצית העם לפחות; וכי הניסוי הצליח? לא זו בלבד שהפלשתינאים אינם ממלאים אחרי הסכמי אוסלו וקהיר (אינם מבטלים את האמנה, אינם נלחמים בטרור האיסלאמי והפרות רבות אחרות של ההסכם¹¹), אלא שהם גם אינם מצליחים לקיים שלטון יעיל (כנדרש גם על-ידי דרור). האם זה מקרי שמדינות תורמות אינן ממהרות להעביר להם כספים? וכי אין הדבר נובע מן השחיתות המבנית של החונטה של ערפאת, שאינו רוצה ואינו יכול לתת דין-וחשבון ראוי על הוצאת כספים, כנדרש במנהל תקין?¹² מדוע יש להרחיב את שלטון הפלשתינאים ואת

⁹ ראה את מאמרי **בהאומה**, גיליון אביב 1995: "הקלות הבלתי-נסבלת של השלוש – עיון חוזר"; וכן דן מרג-לית: "בחזרה אל הטו-בים לטיס", **הארץ**, 6.4.95.

¹⁰ ראה מאמרי בהערה 9 לעיל; וכן א' לברן: "בשום אופן אין להא-מין לערבים", מוסף **הארץ**, 18.2.94.

¹¹ ראה למשל דוח הפרק-ליט הצבאי הראשי בעניין זה, **מעריב**, 24.1.95.

¹² מעטים מאוד נתנו אצלנו את הדעת מדוע אין מדינות ערב (העשירות והאחרות) עוזרות כס-פית לירשות הפלשתיני-אית, במקום שאנו נחזר על הפתחים לטוב-תם או שידרשו בחוצ-תם נדבות ותרומות ממדינות העולם.

היעדים האמיתיים שלנו, שבדרך כלל אינם חופפים את שלהם.

ולבסוף, דרור רואה את אחד מהישגי אוסלו העיקריים בשלום עם ירדן. אך על אף חשיבותו המסוימת אין לשלום עם ירדן השפעה מהותית על יחסינו עם הערבים. שנית, היה לנו במילא שלום דה־פקטו עם ירדן (ולא במקרה), והפיכתו לשלום פורמלי אינה אירוע נשגב כל כך. שלישי, הרי באפריל 1987 התהדר שמעון פרס שהשיג שלום עם המלך, והאשים את יצחק שמיר שטרפד זאת. ממה נפשך, אם פרס צדק והשיג כבר אז הסדר כה מרחיק־לכת, פירושו שהשלום עם ירדן לא היה תלוי כלל בהסכם עם אש"ף, והוא אף הקדימו בהרבה. ואם לא הושג אז הסדר, אזי שמעון פרס שיקר, או הפליג בדמיון כדרכו. אגב, רק לאחרונה הצהיר המלך כי: "השלום עם ישראל חשוב לירדן עד כדי כך שגם אם המשא־ומתן בין ישראל לפלשתינאים יתפוצץ לא ישנה הדבר מאומה לגבי השלום בין ירדן וישראל".¹³

כמה הערות על דמוקרטיה¹⁴ וציונות

ב נושא הדמוקרטיה קובע דרור שאסור למנהיגים להיגרר אחר משאלי דעת־קהל. יפה; אבל כאיש מדע המדינה היה צריך לזכור שדמוקרטיה היא בסופו של דבר "משאל־עם תמידי", כדברי אחד מהוגיה. לכן אי־אפשר לשלוט בעם כראוי מבלי להאזין לרחשי לבו. ועוד: ומניין שמשאלי דעת־קהל מבטאים "דעת ציבור מדומה"? ואולי דווקא תחושת הציבור נכונה הרבה יותר מזו של מנהיגיו, בבחינת "קול המון כקול שדי"? רק מי שלא היה במעמד של מנהיגות או קבלת החלטות משמעותי יכול להציע לקברניטים, בריחוף אקדמי, להתעלם מדעת הבוחרים "ולעמוד מול זעזועים טראומטיים של דעת־קהל בעניין פיגועי טרור".

בהקשר דומה אומר דרור ש"אין סתירה בין שלמות העם לחילוקי־דעות חריפים, כל עוד מוסכמת דרך הכרעה דמוקרטית". נכון שדמוקרטיה מוכרעת ברוב קולות, אך ישנו גם כלל מרכזי נגדי, שאסור לרוב להיות ערץ ולהתעלם מדעת המיעוט, ובוודאי לא כש"המיעוט" הוא כמחצית העם (ואולי יותר) והרוב של ממשלה זו הוא רוב זעיר ובעייתי (מבוסס על ערבים ולא־ציונים). גם ההנחה שאפשר לחרוץ מהלכים מדיניים הרי־גורל או לקרוע חלקים משטח המדינה ברוב זעום ובעייתי מלכתחילה, היא דמוקרטיה מסולפת. כשממשלה זו עלתה לשלטון בהבטחות־שקר והיא עוד מוסיפה ומבטלת כליל את דעתו של מחצית העם לפחות, קשה לדבר על דרך הכרעה דמוקרטית מוסכמת.

בעניין הקרע בעם מוסיף דרור שצריך לשנות את תהליך אוסלו בכיוון שיצמצם שטחים בציבור. בעוד הצדק עמו, שהרי אי־אפשר לעשות שלום ומהלכים חורצי־גורל עם עם חצוי, מועד דרור לפח יקוש: הוא מציע להרחיק לכת ולשנות את התהליך לרעה, לכיוון של הסדר קבע. וכי המעבר האומלל להסדר קבע על חשבון הסדר הביניים ועל חשבון השלום הכושל יצמצם את השטח בעם או ירחיב אותו? ובמקביל, היה מעניין לחקור היכן יחמיר השטח בציבור והסיכון לשלמותו של העם: בהסתלקותנו מיש"ע או דווקא בהישארותנו שם. ובמילים אחרות, היכן הטעות

והסיכון גדולים יותר?¹⁵ גם מהמר נוסח דרור היה צריך להיות מודע לכך.

בנושא הציונות מעלה דרור על נס את הצורך בלהט ציוני. אך מדבריו נרמז שאין לו בעיה עם הפקרת יישובים יהודיים תחת ריבונות פלשתינאית. אם זו דעתו, אזי תמוהה היא ציונותו של דרור. תכליתה של זו, מעבר לחילוקי־הדעות והאסכולות למיניהן, היתה חיסולה של מארת הגלות וכינונה של ריבונות יהודית. אך אם נשאר יישובים יהודיים תחת ריבונות זרה, פירוש הדבר שאנו מקימים במורדינו ולפתח ביתנו גלות חדשה.¹⁶ אגב להט ציוני: וכי ציונות אמיתית קשורה לחלקים מסוימים של יו"ש בלבד (כדבריו)? ומה יהא על המושג והתוכן האמיתיים של מולדת? וכי מולדת ומכורה אינם ערך עליון בחיי לאום? ומה מציע דרור כלאחר־יד? שמוולדת תהיה עניין למקח וממכר מדיני ולקרעיה לחלקים? על גישה כזאת, כשהצד השני מתעקש על כל סנטימטר מ"אדמתו", לא תהיה תפארתנו.

כמה הערות על סתירות פנימיות וחולשה מתודולוגית

ב כמה סתירות פנימיות קשות של פרופ' דרור דנו קודם לכן. לקינוח, הרי כמה פרפראות נוספות בעניין זה.

קורה שאדם נהפך לפתע לחסיד שוטה של "מדינה פלשתינאית", אבל השכח פרופ' דרור שרק בספרו האחרון מ-1992 חזר ודגל ב"פלשתיניזציה של ירדן".¹⁷ והרי פלשתיניזציה של ירדן פירושה הברור הוא שהפתרון לפלשתינאים מצוי בירדן ולא ביש"ע. וכי קרה משהו אסטרטגי דרמטי שחייב שינוי כה מכריע בעמדותיו, או שאינו מבחין בכך? ובכלל, מתי להתייחס אליו ברצינות, בעבר – כשהטיף ל"פלשתיניזציה של ירדן", או כיום – כשהוא מצדד ב"מדינה פלשתינאית"?

דרור טוען גם שהוא תומך בתהליך אוסלו, אך "אינו בטוח בעדיפות שניתנה להסכם עם אש"ף"; הוא היה מעדיף "להשאיר את ההחלטה בעניין לפלשתינאים בשטחים". טוב שדרור אינו מרגיש כל כך בנוח עם ההסכם עם ארגון הטרור, אך מעבר לכך הוא מציע סתירה: וכי אינו מבין שהשארית הבחירה לפלשתינאים באשר לשילובו של אש"ף היא תעתוע (שהרי ברור היה שישלבוהו), ולשם מה האמירה המנטרלת והסותרת את הגיון הדברים? בעניין ירושלים יודע דרור לקבוע ש"אין שום סיכוי להסדר בר־קיימא אם לא נוותר לפלשתינאים ונעניק להם מעמד ממשי בעיר", אך בעניין הפליטים הוא מסרב לבוא לקראתם (רק לגבי החזרתם לתחומי "הקו הירוק"). אבל אם הוא רוצה כל כך את ההסכם עמו עד שהוא מוכן לוותר משמעותית בעניין ירושלים, אין הוא מבין שנושא הפליטים חשוב לאש"ף לא פחות מירושלים? ועוד: בעניין ירושלים הוא מדבר על אפשרות "התנגשות קיומית עם עולם האיסלאם המתעורר", וכדי למתן את הגירוי לכך הוא מציע לתת בה חזקה לבעלי עניין ערביים שונים (לבד מהפלשתינאים). ראשית, לא ברור היכן בדיוק מצויה אותה "התנגשות קיומית" עם האיסלאם; ושנית, האם גירויים יתמתן או יתחזק משינתן בירושלים מעמד למספר

¹⁵ ראה מאמרו של פרופ' דוד נבון: "שלום מול שטחים – היש דרך להשוותם?" **נתיב**, 95/1; וכן **מעריב**, 14.6.93.

¹⁶ א' לברן, "גלות חדשה ליד הבית", **מעריב**, 10.7.92.

¹³ **מעריב**, 3.4.95.

¹⁴ ראה מאמרי: "על שלום ודמוקרטיה כערכים על-יונים", **נתיב**, 4/93; וכן פ' איידלברג, "דמופריה – על דמוקרטיה בכתו-נת משוגעים", **נתיב**, 5/91.

¹⁷ "דרור, **תזכיר לראש-הממשלה – א. מצב האומה** (הוצ' אקדמון, 1992).

ישראל מכל שטחי ארץ-ישראל המערבית: ועוד משהו על חולשה מתודולוגית. פרופ' דרור רואה עצמו מומחה לתכנון אסטרטגי ארוך-טווח. אדם סביר היה מסתפק בטווח של חמש-עשר שנים, אך לא דרור. הוא מתהדר בראייה לטווח של לא פחות מ-30-50 שנה קדימה.¹⁸ אם זה רציני, איני יודע רצינות מהי. ועוד: אנו מתקשים לדעת מה ילד המחר, והדוגמאות לכשלי החיזוי רבות מספור, ודווקא בזמן האחרון (התפרורות ברית-המועצות, כיבוש כוויית על-ידי עירק ואפילו ההסכם המביש עם אש"ף); לשם מה להפליג אפוא למחוזות נעלמים? זו יומרה שבני-תמותה רגילים לא נחוו בה. ואמנם, כשעוסקים בטווחי זמן כה ארוכים ובאירודאות כה מפליגה אי-אפשר להתחייב לגבי התרחשותה של אפשרות אחת בלבד, ויש להציע מגוון אפשרויות, שגם הן אינן מכסות בהכרח את אשר יקרה בסופו של דבר. אך ברגע שמשייטים בין אפשרויות רבות שהסתברות מימושן רחוקה מלהיות ברורה, או במילים אחרות – כשהכל פתוח, חיזוי העתיד הופך להיות כמעט פרסה אקדמית, וזה מה שבאמת קורה ליחזקאל דרור. הוא מציג אפשרויות ותחזיות לרוב והוא מודה שאינו יודע בעצם לפסוק מי מהן תתממש. כך למשל, הוא אומר שיש לצאת מ"השטחים" תוך הסכמי שלום בני-סיכוי לעתיד, אך מיד באותה נשימה "אינו בטוח כלל ביציבותם". זו אולי גישה אקדמית סבירה אבל היא מצביעה גם על חולשה מתודולוגית קשה, ובלשון ציורית פירושה היטלטלות על גלים ללא מצפן תוך סכנת אבדן ■

בעלי חזקה, כולל ירדן? וכי הצעה כזאת אינה מרשם לחיכוך תמידי בירושלים, ופירושה דווקא החלשת הרשות הפלשתינאית, שדרור חפץ כל כך ביקרה, בעניין כה קריטי לה?

דרור טוען שלא היה סיכוי לשליטת-קבע של ישראל בייש"ע מפני ש"מיעוט אתני לא אוהד הגדול מ-20 אחוז שובר כל מדינה וחברה". מעבר לזה שהאסמכתאות ההיסטוריות אינן ברורות כל צורך, הרי פירושו שאין כלל עתיד למדינת ישראל גם בגבולות "הקו הירוק" בהן מונה המיעוט הערבי כ-18 אחוזים, ועם תיקונים מסוימים (גם לדעת דרור) נגיע בקלות ל-20 אחוזים הקריטיים ש"ישברונו". מיעוט ערבי גדול בישראל הוא בהחלט לא רצוי, אבל כדאי לזכור שהאבות המייסדים של המדינה הסכימו (טרם קומה) לגבולות שבהם מיעוט זה היה מגיע ל-45 אחוזים בקירוב!

דרור אומר שהסכם אוסלו סובל "מליקויים חמורים ומיותרים ודרושה תפנית בו". מי שקורא זאת חייב להניח שצריך לצמצם דרסטית את תהליך אוסלו או אף לבטלו, אך במקום זה מציע דרור להעמיקו ולהרחיבו. מי שיש לו ביקורת כה קשה על התהליך היה צריך להגיע, בשכל ישר, למסקנה הפוכה: לצמצם את התהליך ואת ליקוייו ולא להרחיבו, שמא יתהוו ליקויים נוספים וקשים פי כמה. באותה נשימה מציע דרור הסדר קבע יחד עם החזקת שטחים מסוימים ביו"ש. וכי לזה הפלשתינאים מסכימים, שעה שאינם מוכנים לוותר על כבדת אדמה כלשהי, וכשראשיהם מביעים בבירור את כוונתם לסלק את

היה סובלן, צא מהנחה שלא כולם מלבדך שוטים גמורים.

לורנס סטרן